Nashik Shikshan Prasarak Mandal,Nashik
Arts & Commerce Ratra Mahavidyalaya, Nashik
Sane Guruji Nagar, Jail Road Nashik Road
(Affiliated to SavitribaiPhule Pune University)
Email-ID: nspmaccollege@gmail.com
Website: www.nspmnightcollege.in

Affiliation IDPU/NS/AC/178/2018, Unipune ID:CAAN020870

3.3.2: Number of books and chapters in edited volumes/books published and papers published in national/ international conference proceedings per teacher during last five

Name of the teacher	Title of the book/chapters published	Link
Dr.S.A.Shinde	Ambedkari Vicharparv	http://nspmnightcollege.in/cote_dor_import/admin/ckfinder/userfiles/files/r2(1).pdf
Dr.S.A.Shinde	Gramin samikshay Punarvichar	http://nspmnightcollege.in/cote_dor_import/admin/ckfinder/userfiles/files/r1(2).pdf
Dr.S.A.Shinde	Samikshaya Punravloakan	http://nspmnightcollege.in/cote_dor_import/admin/ckfinder/userfiles/files/r3(1).pdf
Mr.A.B.Bodake	Business Enterpreneurship V	http://nspmnightcollege.in/cote_dor_import/admin/ckfinder/userfiles/files/r4(1).pdf

Nashik Shikshan Prasarak Mandal,Nashik
Arts & Commerce Ratra Mahavidyalaya, Nashik
Sane Guruji Nagar, Jail Road Nashik Road
(Affiliated to SavitribaiPhule Pune University)
Email-ID: nspmaccollege@gmail.com
Website: www.nspmnightcollege.in

Affiliation IDPU/NS/AC/178/2018, Unipune ID:CAAN020870

3.3.2: Number of books and chapters in edited volumes/books published and papers published in national/ international conference proceedings per teacher during last five years

Sr.No	Name of Techer	Name of Book	Year
1	Dr.S.A.Shinde	आंबेडकरी विचारपर्व	2020
2	Dr.S.A.Shinde	ग्रामीण समीक्षा पुनर्विचार	2020
3	Dr.S.A.Shinde	समीक्षा पुनरावलोकन	2021
4	Mr.A.B.Bodake	Business Entrepreneurship	2021

IQAC - CO-ORDINATOR
Nashik Shikshan Prasarak Mandal's
Arts & Commerce Ratra Mahavidyalaya
Nashik Road, Nashik-422101

INCHARGE PRINCIPAL
Nashik Shikshan Prasarak Mandal's
Arts & Commerce Ratra Mahavidyalaya
Sane Guruji Nagar, Jail Road
Nashik Road-422101

आंबेडकरी विचारपर्व

डॉ. संभाजी आण्णू शिंदे

IQAC - CO-ORDINATOR
Nashik Shikshan Prasarak Mandal's
Arts & Commerce Ratra Mahavidyalaya
Nashik Road, Nashik-422101

Scanned with OKEN Scanner

INCHARGE PRINCIPAL
Nashik Shikshan Prasarak Mandal's

आंबेडकरी विचारपर्व

डॉ. संभाजी आण्णू शिंदे

ज्ञानमंगल
प्रकाशन | वितरण

IQAC - CO-ORDINATOR
Nashik Shikshan Prasarak Mandal's
Arts & Commerce Ratra Mahavidyalaya
Nashik Road, Nashik-422101

Scanned with OKEN Scanner

INCHARGE PRINCIPAL
Nashik Shikshan Prasarak Mandal's
Arts & Commerce Ratra Mahavidyalaya

AMBEDKARI VICHARPARV (Research Article)

आंबेडकरी विचारपर्व (संशोधन लेख)

Writer : Dr. Sambhaji Annu Shinde

लेखक : डॉ. संभाजी आण्णू शिंदे

मु. देवनाळ, पो. मेंढिगिरी, ता.जत,

जि. सांगली. पिन. ४१६४०४

फोन : ९८२२३४६१५६, ८३२९९०८७७२

Edition / आवृत्ती : ६ डिसेंबर, २०२०

Publication/प्रकाशन : ज्ञानमंगल प्रकाशन | वितरण

e-Book/Hard Book

Publisher / प्रकाशक : डॉ. सयाजीराव छबुराव गायकवाड

ज्ञानमंगल प्रकाशन–वितरण

मु. पो. बाघोली, ता. माळशिरस, जि. सोलापूर–४१३११२

मोबा. : ९८९०१८०२५४

E-mail : dnyanmangalprakashanvitaran@gmail.com

Cover / मुखपृष्ठ : श्री. मनोहर ओतूरकर

Printer / मुद्रक : यश प्रिंटर्स, कोल्हापूर

E-mail : yashprinters17@gmail.com

Price / मूल्य : ₹ ३००/–

© Sou.Arati Sambhaji Shinde / सौ. आरती संभाजी शिंदे

ISBN : 978-81-947852-6-2

---

* सदर प्रकाशित लेखन, आशय, मते ही लेखकाची असून त्याच्याशी प्रकाशक सहमत असतीलच असे नाही.

IQAC - CO-ORDINATOR
Nashik Shikshan Prasarak Mandal's
Arts & Commerce Ratra Mahavidyalaya
Nashik Road, Nashik-422101

Scanned with OKEN Scanner

INCHARGE PRINCIPAL
Nashik Shikshan Prasarak Mandal's

अनुक्रम

मनोगत ५
प्रकाशकीय मनोगत ८
प्रस्तावना ११
डॉ.बाबासाहेब आंबेडकरांचे जीवन व कार्य २०
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या चरित्र ग्रथांची चिकित्सा ५६
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या पत्रकारितेचे स्वरूप ८९
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांची धर्मांतरविषयक भूमिका ९५
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे कृषीविषयक विचार १०३
आंबेडकरी जीवनविषयक काव्य लेखन ११५
आंबेडकरी जीवनविषयक वैचारिक लेखन १७४
संदर्भग्रंथ सूची १९९

IQAC - CO-ORDINATOR
Nashik Shikshan Prasarak Mandal's
Arts & Commerce Ratra Mahavidyalaya
Road, Nashik-422101

Scanned with OKEN Scanner

INCHARGE PRINCIPAL

ग्रामीण समीक्षा पुनर्विचार

डॉ. संभाजी आण्णू शिंदे

ग्रामीण समीक्षा पुनर्विचार या प्रस्तुत ग्रंथात डॉ. संभाजी शिंदे यांनी ग्रामीण साहित्याची संकल्पना, स्वरूप, प्रेरणा यांची स्पष्ट केली असून अंतर्गत ग्रामीण कादंबरी, कथा, कविता, नाटक आणि चरित्र - आत्मचरित्र या संदर्भात जी समीक्षा मराठीतील मान्यवरांनी केली आहे त्याचा चिकित्सक अभ्यास करण्याचा प्रयत्न केला आहे. चिकित्सा करीत असताना त्यांनी समाजशास्त्रीय समीक्षा पद्धतीचा अवलंब केलेला दिसतो. या ग्रंथासाठी आनंद यादव, गो. म. कुलकर्णी, मदन कुलकर्णी, भास्कर चंदनशिव, नागनाथ कोत्तापल्ले, रा. रं. बोराडे, श्रीराम गुंदेकर, प. प. कारलकर, कैलास सार्वेकर, रवींद्र ठाकूर, चंद्रकुमार नलगे, वासुदेव मुलाटे, द. ता. भोसले, कृष्णा इंगोले, मोहन पाटील, गणेश देशमुख, ईश्वर नंदपुरे, कीर्ती मुळीक, मधुकर मोकाशी, राजीव पहाळे, भास्कर शेळके, भीमराव वाघचौरे, वामन जाधव, सुनील चंदनशिवे, महेश खरात इत्यादी अभ्यासकांनी जी ग्रामीण साहित्याची समीक्षा केली आहे, त्याचा साधार आढावा घेतलेला दिसून येतो.

ही समीक्षा करताना अभ्यासकांची विभागणी कलावादी दृष्टिकोनातून समीक्षा करणारे व जीवनवादी दृष्टिकोनातून समीक्षा करणारे अशी केली आहे. कलावादी समीक्षकांच्या आकृतिबंध विचारात त्यांच्या भूमिकेमुळे ज्या त्रुटी निर्माण झाल्या आहेत त्याची दखल घेऊन त्यासंबंधीची चिकित्सा केली आहे. तसेच त्यांच्या समीक्षा विचाराला कोणकोणत्या स्वरूपाच्या मर्यादा पडल्या आहेत हे सविस्तर विशद करून सांगितले आहे. जीवनवादी भूमिका स्वीकारणाऱ्या समीक्षकांची समीक्षा कशी ग्रामीण साहित्याच्या मूल्यमापनासाठी उपयुक्त ठरलेली आहे याविषयी सांगितले आहे. हे करत असताना कोणकोणत्या समीक्षकाने समाजशास्त्रीय व मार्क्सवादी भूमिका अंगिकारलेली आहे याचाही उल्लेख या पुस्तकामध्ये केलेला आहे. उपरोक्त दृष्टिकोन ग्रामीण साहित्याच्या समीक्षेला न्याय देणारा असा ठरतो.

डॉ. विश्वनाथ शिंदे

माजी मराठी विभागप्रमुख, शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर व
संचालक, महात्मा फुले अध्यासन सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ, पुणे

Scanned with OKEN Scanner

IQAC - CO-ORDINATOR
Nashik Shikshan Prasarak Mandal's
Arts & Commerce Ratra Mahavidyalaya
Nashik Road, Nashik-422101

INCHARGE PRINCIPAL
... Shikshan Prasarak Mandal's

समीक्षा पुनरावलोकन

डॉ. संभाजी आण्णू शिंदे

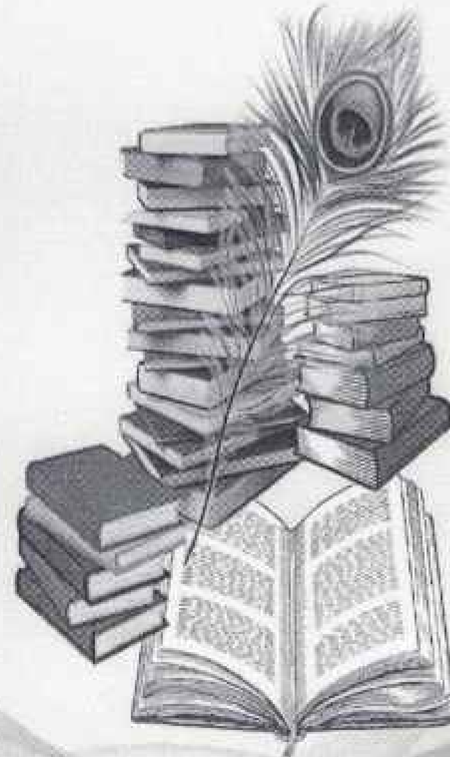

साहित्य व्यवहारामध्ये विविध वाङ्मयप्रकारांना स्वतंत्र असे महत्त्व असते. त्या त्या वाङ्मयप्रकाराची वैशिष्ट्ये लक्षात घेऊन अभ्यासक साहित्याचे निकष समोर ठेवून चर्चा करतात. ही चर्चा आणि चिकित्सा समीक्षेच्या अंगाने जाणारी असते. या दृष्टीकोनातून पाहिले तर साहित्यातील समीक्षाव्यवहार हा देखील तितकाच महत्त्वाचा आहे. डॉ. संभाजी आण्णू शिंदे यांनी 'समीक्षा पुनरावलोकन' या पुस्तकात जी चर्चा केलेली आहे, ती अनेक दृष्टीने महत्त्वाची आहे. मराठी साहित्यव्यवहारातील समीक्षेचे जे वेगवेगळे प्रकार आहेत, त्यांचा एका अनुक्रमाने त्यांनी अभ्यास घेतलेला आहे. एका अर्थाने समीक्षा व्यवहाराचा परिचय करून देण्याचा प्रयत्न डॉ. शिंदे यांनी केलेला आहे. जाणकार वाचकांना यात नवीन माहिती असली तरी सर्वसामान्य अभ्यासकांच्या दृष्टीने हा परिचय उद्बोधक म्हणावा असाच आहे. आदिबंधात्मक समीक्षा, ऐतिहासिक समीक्षा, चरित्रात्मक समीक्षा, जाणकार वाचकांना यात नवीन माहिती असली तरी सर्वसामान्य अभ्यासकांच्या दृष्टीने हा परिचय उद्बोधक म्हणावा असाच आहे.

डॉ. मनोहर जाधव

प्रमुख, भारतरत्न डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर
अध्यासन सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ, पुणे

Scanned with CamScanner

IQAC - CO-ORDINATOR
Nashik Shikshan Prasarak Mandal's
Arts & Commerce Ratra Mahavidyalaya
Nashik Road, Nashik-422101

INCHARGE PRINCIPAL
Nashik Shikshan Prasarak Mandal's
Arts & Commerce Ratra Mahavidyalaya
Sane Guruji Nagar,Jail Road
Nashik Road-422101

ग्रामीण समीक्षा पुनर्विचार

डॉ. संभाजी आण्णू शिंदे

संस्कार वाचनाचा
शालन पब्लिकेशन, नाशिक

IQAC - CO-ORDINATOR
Nashik Shikshan Prasarak Mandal's
Arts & Commerce Ratra Mahavidyalaya
Road, Nashik-422101

INCHARGE PRINCIPAL
Nashik Shikshan Prasarak Mandal's
Arts & Commerce Ratra Mahavidyalaya
Sane Guruji Nagar, Jail Road
Nashik Road-422101

Gramin Samiksha Punarvichar
ग्रामीण समीक्षा पुनर्विचार
Auther : Dr. Samshaji Annu Shinde
लेखक : डॉ. संभाजी आण्णू शिंदे
द्वारा : श्री. सुरेश तुकाराम साळे, के. एम. हायस्कूलच्या बाजुला, जत
ता. जत, जि. सांगली, पिन : ४१६४०४
फोन : ९८२२३४६१५६, ८३२९९०८७७२
Publisher
डॉ. उत्तम बापूराव करमाळकर
फ्लॅट नं. ८, विमल पार्क, जगतापनगर, उंटवाडी, नाशिक
भ्रमणध्वनी : ७४९९३११६४६
Online/Hardbook Publication
ऑनलाईन/हार्डबुक प्रकाशन
शालन पब्लिकेशन, नाशिक
Shalanpub२१@gmail.com
© Sou. Arati Sambhaji Shinde
© सौ. आरती संभाजी शिंदे
द्वारा : श्री. सुरेश तुकाराम साळे, के. एम. हायस्कूलच्या बाजुला, जत
फोन : ७३८५६५३३४०
First Edition : ६ December, २०२०
प्रथम आवृत्ती : ७ ऑगस्ट २०२०
मुखपृष्ठ डॉ. मनीषा झोंबाडे
PRINTERS : सरस्वती प्रिंटर्स, नाशिक
Price : ३५०/-
मूल्य: ३५०/-
ISBN-९७८-८१-९४७८५२-३-१

IQAC - CO-ORDINATOR
Nashik Shikshan Prasarak Mandal's
Commerce Ratra Mahavidyalaya
Nashik-422101

INCHARGE PRINCIPAL
Nashik Shikshan Prasarak Mandal's
Arts & Commerce Ratra Mahavidyalaya
Sane Guruji Nagar, Jail Road
Nashik Road-422101

अनुक्रमणिका

अंतरंग

क्र.	तपशील	पृष्ठ
अ	लेखकाचे मनोगत	०६
ब	प्रस्तावना	०८
	भाग एक ग्रामीण साहित्याची ग्रंथरूप समीक्षा	
क	प्रास्ताविक	१०
१	ग्रामीण साहित्याची संकल्पना आणि स्वरूप	२६
२	ग्रामीण साहित्याची प्रेरणा	३९
३	ग्रामीण साहित्य व चळवळ	४७
४	ग्रामीण कादंबरीची समीक्षा	५७
५	ग्रामीण कथेची समीक्षा	७९
६	ग्रामीण नाटकाची समीक्षा	११८
७	ग्रामीण आत्मचरित्रांची समीक्षा	१२९
८	संदर्भ सूची	१३७

IQAC - CO-ORDINATOR
Nashik Shikshan Prasarak Mandal's
... Mahavidyalaya

INCHARGE PRINCIPAL
Nashik Shikshan Prasarak Mandal's

क्र.	तपशील	पृष्ठ
	भाग – दोन समाजशास्त्रीय समीक्षाव्यवहार आणि ग्रामीण समीक्षा	
अ	प्रास्ताविक	१४१
१	समाजशास्त्रीय समीक्षा : संकल्पना व स्वरूप	१४३
२	ग्रामीण समाजशास्त्र	१६०
३	समारोप	१८१
४	संदर्भ	१८५
५	साधन ग्रंथ सूची	१८८

IQAC - CO-ORDINATOR
Nashik Shikshan Prasarak Mandal's
Arts & Commerce Ratra Mahavidyalaya
Nashik Road, Nashik-422101

INCHARGE PRINCIPAL
Nashik Shikshan Prasarak Mandal's
Arts & Commerce Ratra Mahavidyalaya
Sane Guruji Nagar...

समीक्षा पुनरावलोकन

डॉ. संभाजी आण्णू शिंदे

IQAC - CO-ORDINATOR
Nashik Shikshan Prasarak Mandal's
Arts & Commerce Ratra Mahavidyalaya
Nashik Road, Nashik-422101

संस्कार वाचनाचा
शालन पब्लिकेशन, नाशिक

INCHARGE PRINCIPAL
Nashik Shikshan Prasarak Mandal's
Arts & Commerce Ratra Mahavidyalaya
Sane Guruji Nagar, Jail Road
Nashik Road-422101

Samiksha Punaravalokan

समीक्षा पुनरावलोकन

Auther : Dr. Samshaji Annu Shinde
लेखक : डॉ. संभाजी आण्णू शिंदे
मु. देवनाळ, पो. मेंढिगिरी, ता. जत, जि. सांगली, पिन : ४१६४०४
फोन : ९८२२३४६१५६, ८३२९९०८७७२

Publisher
डॉ. उत्तम बापूराव करमाळकर
फ्लॅट नं. ८, विमल पार्क, जगतापनगर, उंटवाडी, नाशिक
भ्रमणध्वनी : ७४९९३११६४६
Online/Hardbook Publication
ऑनलाईन/हार्डबुक प्रकाशन
शालन पब्लिकेशन, नाशिक
Shalanpub२१@gmail.com

© Sou. Arati Sambhaji Shinde
© सौ. आरती संभाजी शिंदे
मु. देवनाळ, पो. मेंढिगिरी, ता. जत, जि. सांगली, पिन : ४१६४०४
फोन : ७३८५६५३३४०

मुखपृष्ठ डॉ. मनीषा झोंबाडे
PRINTERS : सरस्वती प्रिंटर्स, नाशिक
Price : ३५०/-
मूल्य: ३५०/-
ISBN-९७८-८१-९४७८५२-३-२

IQAC - CO-ORDINATOR
Nashik Shikshan Prasarak Mandal's
Arts & Commerce Ratra Mahavidyalaya
...Road, Nashik-422101

INCHARGE PRINCIPAL
Nashik Shikshan Prasarak Mandal's
Arts & Commerce Ratra Mahavidyalaya
Sane Guruji Nagar, Jail Road
Nashik Road-422101

अनुक्रमणिका

अंतरंग

क्र.	तपशील	पृष्ठ
अ	लेखकाचे मनोगत	०६
ब	अभिप्राय	१०
	भाग एक समीक्षा : संकल्पना व स्वरूप	
क	प्रास्ताविक	१३
१	समीक्षा व्युत्पत्ती : संस्कृत, प्राकृत,पाश्चात्त्य,हिंदी,मराठी	२२
२	समीक्षा संकल्पनेचे कोशगत अर्थ	२७
३	समीक्षा संकल्पनेच्या व्याख्या	३२
४	समीक्षकाच्या कसोट्या : स्वरूप विवेचन	४२
५	पौर्वात्य समीक्षा : उगम व विकास	४८
६	प्राकृत समीक्षा : उगम व विकास	५७
७	पाश्चात्त्य समीक्षा : उगम व विकास	६७
८	मराठी समीक्षा : उगम व विकास	८०

IQAC - CO-ORDINATOR
Prasarak Mandal's

INCHARGE PRINCIPAL
Nashik Shikshan Prasarak Mandal's
Arts & Commerce Mahavidyalaya
Sane Guruji Nagar,Jail Road

क्र.	तपशील	पृष्ठ
९	प्रमुख समीक्षा पद्धती अ. आदिबंधात्मक समीक्षा ब. ऐतिहासिक समीक्षा क. चरित्रात्मक समीक्षा ड. स्त्रीवादी समीक्षा इ. उपयोजित समीक्षा ई. शैलीवैज्ञानिक समीक्षा प. कलावादी समीक्षा फ. समाजशास्त्रीय समीक्षा	९८
१०	संदर्भ सूची	१२९
भाग दोन कलावादी समीक्षाव्यवहार आणि ग्रामीण समीक्षा		
अ	प्रास्ताविक	१३३
१	कलावादी समीक्षा : संकल्पना आणि स्वरूप	१३६
३	अ) आशयलक्ष्यी वैशिष्ट्ये :	१५०
४	कलावादी समीक्षा आशयाची व्याख्या	१५२
५	ब) अविष्कारलक्षी वैशिष्ट्ये	१६८
५	'अविष्कार' या संकल्पनेच्या व्याख्या	१६९
६	समारोप	१७९
७	संदर्भ सूची	१८१

IQAC - CO-ORDINATOR
... Shikshan Prasarak Mandal's
... Mahavidyalaya

INCHARGE PRINCIPAL
Nashik Shikshan Prasarak Mandal's
Arts & Commerce Ratna Mahavidyalaya

BHARATI VIDYAPEETH
(Deemed to be University), Pune, India

SCHOOL OF DISTANCE EDUCATION

BUSINESS ENTREPRENEURSHIP V

T.Y.B.Com SEM VI (A651)

IQAC - CO-ORDINATOR
Nashik Shikshan Prasarak Mandal's
Arts & Commerce Ratra Mahavidyalaya
Nashik Road, Nashik-422101

INCHARGE PRINCIPAL
Nashik Shikshan Prasarak Mandal's
Arts & Commerce Ratra Mahavidyalaya
Sane Guruji Nagar, Jail Road
Nashik Road-422101

Bharati Vidyapeeth
(Deemed to be University), Pune

School of Distance Education

Dr. Patangrao Kadam
Founder : Bharati Vidyapeeth
Founder - Chancellor : Bharati Vidyapeeth
(Deemed to be University), Pune

Prof. Dr. Shivajirao Kadam
Chancellor,
Bharati Vidyapeeth
(Deemed to be University), Pune

Prof. Dr. Manikrao Salunkhe
Vice Chancellor,
Bharati Vidyapeeth
(Deemed to be University), Pune

Dr. Vishwajeet Kadam
Pro-Vice Chancellor,
Bharati Vidyapeeth
(Deemed to be University), Pune

Advisory Council

- **Prof. Dr. M. M. Salunkhe** — Chairman
  Hon'ble Vice Chancellor, Bharati Vidyapeeth (Deemed to be University), Pune
- **Prof. Dr. R. G. Takawale** — Member
  Former Vice Chancellor, University of Pune, Former Vice Chancellor, Yashwantrao Chavan Maharashtra Open University, Nashik, Former Vice Chancellor, Indira Gandhi National Open University, New Delhi
- **Prof. Dr. V. S. Prasad** — Member
  Former Director, National Assessment and Accreditation Council (NAAC)
- **Prof. Dr. B. P. Sable** — Member
  Former Vice Chancellor, Yashwantrao Chavan Maharashtra Open University, Nashik
- **Dr. Masood Parveez** — Member
  Regional Director, Indira Gandhi National Open University, Regional Centre, Pune"
- **Prof. Dr. Anuradha Deshmukh** — Member
  Former Professor & Director, Centre for Collaborations and Special Initiatives, Yashwantrao Chavan Maharashtra Open University, Nashik
- **Dr. Deepak Shikarpur** — Member
  IT - Expert, Pune
- **Dr. Sachin Vernekar** — Member
  Dean, Faculty of Management Studies, Bharati Vidyapeeth (Deemed to be University), Pune
- **Dr. V. V. Kulkarni** — Member
  Dean, Faculty of Arts & Commerce, Bharati Vidyapeeth (Deemed to be University), Pune

IQAC - CO-ORDINATOR
Nashik Shikshan Prasarak Mandal's
Arts & Commerce Ratra Mahavidyalaya
Nashik Road, Nashik-422101

Bharati Vidyapeeth
(Deemed to be University), Pune
School of Distance Education
Course Curriculum Team

Sr. No.	NAME	DESIGNATION	ORGANIZATION
1.	Dr. S. B. Sawant	Director	BV(DU), School of Distance Education
2.	Dr. V. V. Kulkarni	Dean, Faculty of Arts, Social Sciences & Commerce	BV(DU), Social Science Centre, Pune
3.	Dr. G. R. Rathod	Chairman, Bos In Social Work & Library Science	BV(DU), Social Science Centre, Pune
4.	Dr. R. S. Zirange	Chairman, BoS in Marathi, English & Foreign Languages	BV(DU),YM College, Pune
5.	Prof. D. H. Malve	Chairman, BoS in Economics/Banking & Commerce/Business Studies	BV(DU), YM College, Pune
6.	Dr. V. A. Rankhambe	Member, BoS in Marathi, English & Foreign Languages	BV(DU), YM College, Pune
7.	Dr. S. S. Patil	Member, BoS in Marathi, English & Foreign Languages	BV(DU), YM College, Pune
8.	Dr. S. I. Kumbhar	Member, BoS in Social Work & Library Science	BV(DU), Social Science Centre, Pune
9.	Dr. Mrs. Usha Verghese	Member, BoS in Social Work & Library Science	BV(DU), Social Science Centre, Pune
10.	Prof. V. N. Kadam	Member, BoS in Economics/Banking & Commerce/Business Studies	BV(DU), YM College, Pune
11.	Prof. D. V. Phad	Member, BoS in Economics/Banking & Commerce/Business Studies	BV(DU), YM College, Pune

Academic Study Centres

Sr.	Centres	Director	Coordinator
1	BVDU Yashwantrao Mohite College of Arts, Science & Commerce, Paud Road, Erandwane, **Pune – 411038** Tel. No. 020 – 25433383	Prin. Dr. S. R. Patil	Dr. V. A. Rankhambe
2	BVDU Social Science Centre Paud Road, Erandawane, **Pune - 411 038** Tel. No. 020-25448520	Dr. G. R. Rathod	Dr. S. I. Kumbhar
3	BVDU New Law College, Paud Road, Erandwane, **Pune – 411038** Tel. No. 09158911396, 020-25444616	Dr. Smt. B. M. Deshpande	Dr. Smt. U.S. Bendale
4	BVDU Institute of Management & Entrepreneurship Development, Paud Rd, Erandwane, **Pune – 411038** Tel. No.020-25431060, 60127666	Dr. S. S. Vernekar	Prof. N. R. Mate
5	BVDU Institute of Management & Research, Opp. Ordnance Depot, A-4, Rohtak Road, NH-10, Paschim Vihar Ext., **New Delhi -110063** Tel. No. 011 – 25278446, 25285808, 09250547203 / 204	Dr. A. R. Deshmukh	Ms. Megna Sehgal Ms. Savneet Kaur
6	BV Institute of Management Studies & Research, Sector-8, C.B.D. Belapur, **Navi Mumbai – 400614** Tel. No. 022 – 27572433, 27562582	Dr. Smt. A. A. Kalse	Dr. R. D. Patil
7	BVDU Institute of Management, Kadamwadi, **Kolhapur – 416003** Tel. No. 0231 – 2660665	Dr. R. U. Kanthe	Dr. Mukund Kulkarni
8	BVDU Yashwantrao Mohite Institute of Management, Sr. No. 114/2A, Venkateshnagar, Koyana Vasahat, Pune-Bangalore Road, Malkapur, **Karad – 415539** Tel. No. 02164 – 242242, 241169	Dr. N. R. Jadhav	Dr. V. P. Deshmukh
9	BVDU Institute of Management & Rural Development Administration, Rajwada Chowk, **Sangli – 416416** Tel. No. 0233 – 2625776	Dr. Nitin Nayak	Prof. K. Venkatesh
10	BVDU Abhijit Kadam Institute of Management & Social Sciences, Bijapur Road, **Solapur – 413004** Tel. No. 0217 – 2302016	Dr. V. S. Mangnale	Dr. S. S. Suryawanshi

INSTITUTIONS

PUNE :

HEALTH SCIENCE INSTITUTES

- Medical College
- Dental College & Hospital
- College of Ayurved
- Homoeopathic Medical College
- College of Nursing
- Poona College of Pharmacy

TECHNICAL INSTITUTES

- College of Architecture
- College of Engineering

MANAGEMENT INSTITUTE

- Institute of Management and Entrepreneurship Development

LIBERAL EDUCATION INSTITUTES

- Yashwantrao Mohite College of Arts, Sci. and Comm. (Jr., Sr. and Post-graduate)
- Social Science Centre
- Yashwantrao Chavan Institute of Social Sciences, Studies & Research
- College of Physical Education
- The Institute of Environment Education & Research
- Institute of Hotel Management and Catering Technology
- New Law College

RESEARCH INSTITUTES

- Research & Development Centre in Pharmaceutical Sci. & Applied Chemistry
- Rajiv Gandhi Institute of Information Technology & Biotechnology
- Interactive Research School for Health Affairs (IRSHA)

NEW DELHI

- Institute of Management & Research
- College of Engineering
- Institute of Computer Application & Management

MUMBAI

- Medical College
- Dental College & Hospital
- Nursing College

KOLHAPUR

- Institute of Management

KARAD

- Yashwantrao Mohite Institute of Management

SANGLI

- Medical College
- Dental College & Hospital
- Nursing College
- Institute of Management & Rural Development Administration

SOLAPUR

- Abhijit Kadam Institute of Management and Social Sciences

IQAC - CO-ORDINATOR
Nashik Shikshan Prasarak Mandal's
Arts ... Patra Mahavidyalaya
Nashik Road, Nashik-422101

INCHARGE PRINCIPAL
Nashik Shi... Prasarak Mandal's
Arts & Commerce ... Mahavidyalaya
Sane Guruji Nagar, ...
Nashik Road-422101

School of Distance Education
Bharati Vidyapeeth
(Deemed to be University), Pune, India

BUSINESS ENTREPRENEURSHIP V

T.Y.B.Com SEM VI (C651)

Writers Team

Author	Unit No.
1. Prof. D H Malve 2. Prof. Vasant Boraste 3. Prof. Ashok Bodke	1 to 3

EDITOR & REVIEWER		
COURSE	SUBJECT	FACULTY
T.Y.B.Com SEM VI	BUSINESS ENTREPRENEURSHIP V	

ISBN :

IQAC - CO-ORDINATOR
Nashik Shikshan Prasarak Mandal's
Arts & Commerce Ratra Mahavidyalaya
Nashik Road, Nashik-422101

INCHARGE PRINCIPAL
Nashik Shikshan Prasarak Mandal's
Arts & Commerce Ratra Mahavidyalaya
Sane Guruji Nagar,Jail Road
Nashik Road-422101

CONTENTS

Unit	Contents	Page No.
1	PROBLEMS OF SMALL ENTREPRENEURIAL UNITS	1-29
2	PROBLEMS OF SMALL- SCALE INDUSTRY	30-40
3	MULTINATIONAL CORPORATIONS	41-58

IQAC - CO-ORDINATOR
Nashik Shikshan Prasarak Mandal's
Arts & Commerce Ratra Mahavidyalaya
Nashik Road, Nashik-422101

INCHARGE PRINCIPAL
Nashik Shikshan Prasarak Mandal's
Arts & Commerce Ratra Mahavidyalaya
Sane Guruji Nagar,Jail Road
Nashik Road-422101

BHARATI VIDYAPEETH
(DEEMED TO BE UNIVERSITY), PUNE
SCHOOL OF DISTANCE EDUCATION

BVDU/SDE/2020-21/1563 **Date: 26/03/2021**

Dr. Archana Mali was requested to write Self Learning Material (SLM) on the following subjects of School of Distance Education:

Sr. No.	Course	Semester	Subject	ISBN	No. of Units Written	Year
1	B.Com	IV	C410 Principles of Business Management II	978-93-89792-09-6	1	2019-20
2	B.Com	IV	C411 Corporate Law IV	978-93-89792-11-9	1	2019-20
3	M.Com	IV	PGCOM407 Business Administration-VII (Recent Advances in Business Administration)	978-93-89792-25-6	1	2019-20
4	M.Com	IV	PGCOM408 Business Administration-VIII (Advance Concepts in Business Administration)	978-93-89792-26-3	1	2019-20
5	B.Com.	V	(C504) Business Regulatory Framework I	978-93-89792-60-7	1	2020-21
6	B.Com.	V	(C511) Corporate Law V	978-93-89792-61-4	1	2020-21
7	B.Com.	VI	(C613) Business Regulatory Framework II	978-93-91015-01-5	1	2020-21
8	B.Com.	VI	(C611) Corporate Law VI	978-93-91015-02-2	1	2020-21

The chapters are accepted and published as a part of the SLM.

We acknowledge her with thanks.

26.03.21

I/C Director,
School of Distance Education,
Bharati Vidyapeeth (Deemed to be University), Pune.

IQAC - CO-ORDINATOR
Nashik Shikshan Prasarak Mandal's
Arts & Commerce Ratra Mahavidyalaya
Nashik Road, Nashik-422101

INCHARGE PRINCIPAL
Nashik Shikshan Prasarak Mandal's
Arts & Commerce Ratra Mahavidyalaya
Sane Guruji Nagar,Jail Road
Nashik Road-422101